

УДК 355.45 (9): 327:94 (477) «2014»

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2017.08.231-260>

Галина Мінгазутдінова

кандидат історичних наук,
історик науково-дослідної частини
історичного факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПІ НА ТЛІ «УКРАЇНСЬКОЇ КРИЗИ» 2014 Р.

***Анотація.** У статті розглядається вплив російської агресії у Криму та на Донбасі 2014 р. на перегляд країнами Європи, а також міжнародними організаціями – ЄС та НАТО – власної військової та безпекової політики. Виявлено роль російсько-українського конфлікту в посиленні сучасних позицій Північноатлантичного альянсу в Європі. Проаналізовано розбіжність у розвитку зовнішньополітичного та безпекового курсу окремих європейських держав у залежності від географічного, історичного та військового факторів. Зокрема, з'ясовано, що країни Східної та Центральної Європи наразі приділяють значно більшу увагу російській агресії на території України та її впливу на формування політики безпеки цих субрегіонів, аніж це можна побачити на прикладі більшості країн Західної Європи. Відмічено, однак, ряд внутрішніх розбіжностей в політичних та безпекових поглядах політиків східно- та центральноєвропейських країн стосовно впливу т.зв. «української кризи» на становище вищезначених держав у сучасній картині безпеки континенту. Сформульовано підґрунтя та сутність керуючої ролі Німеччини у спільній зовнішній політиці та політиці безпеки Європейського союзу. Встановлено, що найкращою лінією поведінки для НАТО в питаннях колективної безпеки Європи є концентрація на традиційному для альянсу військовому аспекту власної діяльності та продумана співпраця з*

Європейським союзом.

Ключові слова: *Крим, Донбас, Європа, безпека, НАТО, ЄС, оборона.*

Анексія Криму та вторгнення російських військових формувань на територію Донбасу чітко показали, що сучасна Європа не застрахована від військових дій на континенті. Фактично після розв'язання проблематики «балканського котла» російсько-українське протистояння стало новим випробуванням для об'єднаної Європи у військовому, політичному та економічному сенсах. За словами тодішнього Генерального Секретаря Північноатлантичного альянсу А. Фог Расмуссена, анексія Криму та вторгнення на Донбас стали «тривожним дзвінком» для всієї трансатлантичної спільноти [1]. Відтак перед індивідуальними країнами-членами ЄС та НАТО, а також перед самими об'єднаннями постала необхідність переосмислення власної політики безпеки в рамках нової загрози стабільності в Європі. Адже вторгнення російських військ на територію України на початку 2014 р. знищило статус кво, що існувало на пострадянському просторі з 1991 р., поставило під загрозу принципи загальноєвропейської безпеки, зазначені в Гельсінському акті 1975 р. та зробило наочним невідворотність змін в політиці західних країн щодо Росії та Східної Європи в цілому.

Якщо окремі держави-учасниці НАТО та ЄС по-різному відреагували на російську агресію щодо України, то керівництво НАТО одразу визначило поведінку РФ як таку, що становить загрозу євроатлантичній безпеці [2, с. 11]. Після захоплення Криму Альянс здійснив ряд кроків, призначених гарантувати безпеку центрально- та східноєвропейських країн-учасниць. Зокрема, вже з середини березня 2014 р. літаки дальнього радіолокаційного виявлення та наведення почали здійснювати контрольні прольоти з боку Польщі та Румунії для слідкування за розвитком подій в Україні [3, с. 3]. Також в квітні - травні того ж року в Середземному та Балтійському морях Альянс розмістив патрульні кораблі з Естонії, Франції, Німеччини, Бельгії, Норвегії, Канади,

США, Туреччини та Нідерландів. На Уельському саміті у вересні 2014 р. НАТО затвердив «План готовності до дій», покликаний вжити заходів щодо нових загроз, що насуватимуться на країни Альянсу «зі сходу або з півдня» [4, с. 1]. Країни-учасниці дійшли згоди в тому, що наслідки російської агресії на території України будуть всеохоплюючими для всієї трансатлантичної спільноти в особі як безпекових інституцій, так і для індивідуальних країн-членів. Таким чином, наростання військової безпеки на території України та біля її кордону спонукало Альянс до відновлення оперативної діяльності щодо гарантії колективної безпеки на континенті.

Крім того, загострення безпекової ситуації в Україні внаслідок захоплення Криму та розв'язання військових дій на Донбасі призвело до необхідності внутрішнього переосмислення призначення Північноатлантичного альянсу як такого в рамках ситуації, що склалася на європейському континенті. Адже після завершення «холодної війни» НАТО фактично відходить від концепції стримування та захисту європейських територій й змінює напрям своїх дій на переважно миротворчий, керуючи, зокрема, рядом операцій з врегулювання криз не лише в Європі, а й по всьому світові. Великою мірою така зміна пріоритетів була пов'язана з надіями на демократичні перетворення всередині Росії після розпаду СРСР і, як наслідок, зі сподіваннями на те, що нова демократична Росія не становитиме загрози країнам Альянсу, а також з міркуваннями про виникнення зовнішніх, себто позаєвропейських загроз для НАТО. Однак в сучасних умовах повернення до початкової концепції стримування та гарантування колективної безпеки постає в якості найбільш актуальної задачі Альянсу. За відновлення цієї концепції, зокрема, активно виступають країни-члени НАТО, що раніше були частиною соціалістичного табору. Так, керівництва деяких країн-учасниць Альянсу наполягають на практичних кроках з боку НАТО, що довели б здатність об'єднання гарантувати їхню безпеку. Зокрема, Польща та країни Балтії підкреслюють необхідність розміщення на їхній території постійного контингенту НАТО.

Необхідність реакції Альянсу на агресивні дії щодо суверенітету та визначених кордонів країн з позиції сили обстоює й міністр оборони Німеччини У.фон дер Ляйен, на думку якої, саме з позиції сили НАТО слід формулювати сучасне відношення Альянсу до Росії [5, с. 11].

Країни-члени Альянсу домовилися про посилення політичного та військового співробітництва з українським керівництвом, зокрема, йдеться про кооперацію в галузі модернізації військових сил та засобів, проведення спільних навчань та операцій, з одного боку, та про заснування фондів для розвитку логістики, забезпечення кібербезпеки, з іншого. Важливим елементом допомоги в галузі безпеки є й підтримка ідеї про надання Україні летальної зброї, що її озвучив колишній Генеральний Секретар НАТО А.Фог Расмуссен [6].

Перегляд безпекових настанов також зачепив Європейський Союз. Якщо по лінії НАТО найбільш активно за посилення військової потуги виступала Польща, то по лінії ЄС найбільшим адвокатом запровадження заходів для втілення політичної та економічної безпеки стали країни Балтії. Попри велику небезпеку рецесії, що могла зачепити економіку Литви та Латвії внаслідок запровадження санкцій ЄС проти РФ, лідери балтійських держав однозначно висловилися за необхідність політичного та економічного стримування агресора. Говорячи ж про позицію країн Західної Європи стосовно запровадження важелів впливу на РФ, не можна не відзначити не лінійність та інколи суттєву розбіжність в їхніх позиціях щодо даних заходів континентальної безпеки: якщо такі країни, як Франція та Італія далеко не одразу погодилися на необхідність створення політичного та економічного тиску на РФ, Німеччина під керівництвом А.Меркель змогла сформулювати необхідність подібних заходів та доклала чималі зусилля для їхнього втілення влітку 2014 р. [7, с. 55]

Говорячи про комплексний вплив російської агресії проти України на зовнішню політику та політику безпеки ЄС в цілому, зазначимо, що діяльність

Москви показала, наскільки важливим є проведення єдиного курсу в зовнішній політиці Європи в умовах, що склалися. Так, запровадження економічних санкцій проти Росії стало своєчасним та колегіальним рішенням, формат якого по суті був вироблений всередині ЄС протягом років та який показав власну ефективність. Крім того, події 2014 року виявили необхідність консолідованої роботи європейської спільноти саме в питаннях політик безпеки та оборони. Адже навіть таке втілення «м'якої сили», як Європейський союз, не може існувати без можливостей обороноздатності [8].

Важливою складовою формування комплексної безпеки всередині ЄС стало й усвідомлення того факту, що попри добросусідські відносини між Союзом та РФ на початку XXI ст. підвалини для напруги в сфері політики та безпеки в українському контексті між ними вже було закладено задовго до 2014 року: із запровадженням програми «Східне партнерство» для країн пострадянського простору ЄС мимоволі створив пряму конкуренцію Москві з її концепцією Митного союзу, необхідного для збереження російського впливу в Східній Європі. Українська індустрія та ринок відігравали ледь не основоположну роль в проекті російської «євразійської єдності», а також важливим залишався фактор військово-морських ресурсів та дислокації ВМФ Росії у Криму [7, с. 47]. Відтак збереження політичного та військового впливу РФ в Україні становив собою важливий складник загального геополітичного курсу Москви, а наближення завершення строку перебування російських військово-морських сил на півострові та імовірність зближення України з ЄС та подальшої економічної інтеграції створювало очевидні проблеми для російської експансії та формування Митного союзу.

Окремо слід зупинитися на трансформаціях, що заторкнули зовнішню політику та політику безпеки флагмана Північноатлантичного альянсу – Сполучених Штатів. Анексія Криму, як зазначив Б.Обама, явила собою пряму небезпеку зовнішній політиці та національній безпеці США [9], а також нагадала про важливість зобов'язань стосовно гарантії колективної безпеки, що

існували між США та об'єднаною Європою. У певному сенсі події 2014 р. стали ще й своєрідним викликом міжнародному іміджу США. Чи не в першу чергу події на півдні та сході України поставили перед США серйозне випробування їхньому глобальному впливові у світі та довірі з боку іноземних та, зокрема, європейських партнерів. Увесь світ був зосереджений на тому, як саме поведе себе єдина наддержавна постбіполярного світу перед лицем настільки відкритого зазіхання на міжнародне право та відверте брязкання зброєю. Більше того, в разі відсутності адекватної відповіді з боку США вся постбіполярна система міжнародного порядку могла опинитися в небезпеці та спровокувати нестабільність та активізувати заморожені конфлікти в Центральній та Східній Європі. Тож Вашингтонові було необхідно запевнити східноєвропейські (та особливо балтійські) держави у тому, що російська експансія не порушить загальну безпекову ситуацію в Європі та не становитиме загрози трансатлантичним партнерам США. Для практичної реалізації гарантій такого не порушення Вашингтон вдався до ряду кроків по підтримці безпеки на території країн-партнерів: по-перше, США розмістили свої наземні сили в Польщі та країнах Балтії, а також відправили до Литви реактивні винищувачі в рамках Польсько-Литовської поліцейської місії [10, с. 94]; по-друге, Вашингтон направив свої військово-морські судна до чорноморського басейну; по-третє, спільно з Румунією та Польщею США започаткували військово-повітряний нагляд за територією України в рамках Договору про відкрите небо [5, с. 42]. Проте протягом президентства Б.Обами позиція США щодо безпекового курсу саме відносно України залишалася вельми поміркованою та делікатною. З приходом до влади республіканців «яструби» нового президента Д.Трампа звернули ще більше уваги не стільки на трансатлантичних партнерів Вашингтону, скільки на епіцентр загрози європейській безпеці. На відміну від адміністрації 44-го президента США, представники нової американської влади активізували зусилля щодо надання Україні смертельної зброї для розв'язання конфлікту. Про це, зокрема, відкрито заявив Спеціальний представник

Державного секретаря Р.Тіллерсона в Україні К.Волкер [11]. Таким чином, українсько-російське протистояння відкрило нову главу в зовнішній політиці та політиці безпеки США в Центральній та Східній Європі. Відтак Вашингтон утвердився в думці про необхідність нарощування власної військової присутності на східному кордоні Північноатлантичного альянсу та безпосередньо в Україні, даючи в такий спосіб Росії зрозуміти, що Сполучені Штати мають намір протистояти її агресивній поведінці на континенті й не тільки.

Не можна обминути увагою й розвиток індивідуальної безпеки європейських країн-членів ЄС та НАТО з огляду на події в Україні, рівень зміни якої, проте, в залежності від географічного положення, військового потенціалу та історичної спадщини кожної з європейських держав не є однаковою. Так, становлення безпекової та в цілому зовнішньополітичної риторики однієї з найвпливовіших держав-членів обох об'єднань, Франції, ґрунтувалася на усвідомленні того факту, що загарбницька діяльність Росії на пострадянському просторі призвела до утворення однієї з наймасштабніших криз часів після закінчення «холодної війни» та наразила на небезпеку стабільність в усій Східній Європі [5, с. 4]. Однак, з іншого боку, практична діяльність Франції щодо Росії після подій 2014 р. здебільшого орієнтувалася на можливість досягнення компромісу дипломатичними шляхами без відчуття небезпеки за сталі економічні зв'язки з Москвою (хоча російська агресія проти України й призвела до зриву продажу військових кораблів «Містраль» Росії восени 2015 р.). Відносна зверхність Парижу та практична відсутність глобальної перебудови французької політики безпеки після 2014 р. може пояснюватися ще й тим, що зовнішня політика та політика безпеки Франції протягом років була скерована в першу чергу не на схід, а на південь Європи, з яким Францію поєднують спільне історичне минуле та налагоджені економічні зв'язки [12].

Серед великих держав Європи так само опосередкованого впливу зазнає й зовнішня політика та політика безпеки Італії. По великому рахунку, сучасні

зміни в цих сферах політичної діяльності Риму пов'язані з тим, що італійське керівництво розглядало українсько-російське протистояння виключно через призму власних економічних інтересів: оскільки Рим та Москва тісно пов'язані в сферах економіки та енергетики, наріжним каменем позиції Італії в подіях 2014 р. в Україні стало наголошення на збереженні Римом італійсько-російського партнерства за будь-якої ціни. Щоправда, ставлення Італії до військового втручання Росії в справі України зазнало змін після знищення малайзійського «Боїнга» за допомогою російської зброї, що спонукало Рим приєднатися до санкційних заходів ЄС та в цілому переглянути власну сучасну зовнішню політику щодо Росії. Однак все ще досить складно говорити про те, що Рим усвідомлює, наскільки важливим є збереження миру та безпеки в Україні та який вплив його порушення має та матиме в подальшому для безпеки європейського континенту [13].

Одним з основних гравців, що беруть участь у модерації українсько-російського військового протистояння та формують загальну політику безпеки й спільну зовнішню політику всередині ЄС та НАТО, є Німеччина. Попри наявність всередині німецького суспільства протилежних думок стосовно необхідності активізації Берліну в формуванні консолідованої відповіді діяльності РФ, певним чином Німеччина опинилася в становищі «вимушеного лідера» ЄС щодо питань анексії Криму та військових дій на Донбасі. Українсько-російське військове протистояння по суті не лише спонукало Німеччину переглянути власні відносини з Росією, але й зчинило вплив на загальну динаміку Європейського союзу, результатом чого стало перетворення Німеччини на країну, що формує загальну політику безпеки ЄС [14, с. 102]. Навесні 2015 р. Німеччина остаточно закріпилася як основний гравець, що формує безпекову політику Альянсу, заявивши про свою готовність гарантувати збереження колективної безпеки НАТО. У цей же час з боку німецького політикуму прозвучали й коментарі стосовно необхідності більшої активності інших країн-членів Альянсу та щодо потреби наблизити витрати

індивідуальних держав на оборону до позначки 2% на рік [5, с. 16].

Анексія Криму та події на Донбасі знайшли відображення і в такій сфері зовнішньої політики та політики безпеки Німеччини, як Остполітік. У 2014 р. Німеччина підтримала запровадження нового Плану дій НАТО, який безпосередньо торкався в тому числі німецької військової присутності на території країн Балтії. Запровадження положень цього документу для політики безпеки Німеччини стало безпосереднім наслідком дій Росії проти України [15, с.44]. Починаючи з 2017 р. Німеччина також планує розмістити додаткові формування на території Литви в рамках співпраці з НАТО. Відтак Німеччина виявила готовність витратити будь-яку необхідну кількість коштів на співробітництво в галузі безпеки та захист власного балтійського фронтиру, беручи участь в забезпеченні безпеки трьох країн регіону. Тож Німеччина через внесення важливих змін до власного курсу Остполітік виявила солідарність з іншими країнами-членами НАТО та ЄС у протидії Москві незалежно від того, які саме суми буде необхідно залучати для гарантії та підтримки власної та континентальної безпеки та незважаючи на те, які негативні економічні наслідки для країни матиме позиція Берліну щодо дій Москви [16, с. 116].

Основним адвокатом необхідності активної участі Німеччини та Північноатлантичного альянсу в подіях, що розгорнулися на півдні та сході України, стала міністр оборони ФРН У.фон дер Ляйен. Зокрема, саме вона виступила ініціатором нарощування військової присутності НАТО в Східній Європі, оскільки події 2014 року продемонстрували, що «...Альянс є не лише військовим, а й політичним об'єднанням» [5, с. 10]. Крім того, саме У.фон дер Ляйен слід завдячувати за перші вимоги безпосередньої допомоги Україні з боку Альянсу для стримування агресора (проте, на жаль, у 2014 році дані пропозиції міністра залишилися всередині урядових кіл Німеччини без належної уваги) [5, с. 14].

Окрім особистого німецького внеску в формування політики безпеки НАТО в рамках українсько-російського протистояння, Берлін посилив і практичну

взаємодію з країнами-партнерами по Альянсу: так, наприкінці 2014 р. Німеччина та Польща уклали двосторонню угоду про поглиблення військової співпраці між наземними силами обох держав [17]. У ході Уельського саміту НАТО Німеччина, Данія та Польща заявили про необхідність підвищення рівня готовності багатонаціонального корпусу «Північний схід» для підтримки колективної безпеки НАТО й надання адекватної відповіді новим викликам та загрозам безпеці на півночі та сході Європи [18, с. 12]. У 2015 р. німецькі формування разом з представниками Нідерландів та Норвегії доєдналися до передових сил швидкого реагування «Шпичак списа» [14], а також наростили та закріпили власну присутність в Балтійському регіоні та взяли участь у спільних заходах Північноатлантичного альянсу «Драгунський рейд» разом з Чехією, Польщею та США та «Удар шаблею». Таким чином, наразі Німеччина вдалася до формування політики безпеки в рамках курсу власної країни та в рамках регіонального співробітництва, базуючись на основних викликах та загрозах зі Сходу Європи, водночас співпрацюючи з країнами-сусідами на рівні безпекової політики Північноатлантичного альянсу та ЄС.

Так само, як і Німеччина, на користь активності ЄС та НАТО у розв'язанні українсько-російського протистояння та на здійснення тиску на агресора висловилася Велика Британія. Окрім загальних висловлювань міністра оборони Британії Ф.Хаммонда про те, що «...європейським країнам-учасникам Альянсу слід докласти більше зусиль, аби гарантувати безпеку нашому (*європейському – авт.*) задньому подвір'ї» [20], Британія виступає активним учасником залучення України як ключа до євроатлантичної безпеки до Північноатлантичного альянсу в рамках Комісії «Україна – НАТО», апелюючи в такий спосіб до створення «єдиної стабільної, мирної та неподільної Європи» [21]. Слід, однак, підкреслити, що попри певну військову та інтеграційну підтримку Лондоном України військове протистояння Києва та Москви як таке не становило собою безпосередню небезпеку для Британії як мінімум з географічних міркувань (на відміну від, скажімо, Польщі або Німеччини). Відтак переважання в

висловлюваннях представників британських політиків думок про спільну, а не індивідуальну необхідність адекватної відповіді на дії Росії з боку країн-учасниць НАТО та ЄС не є дивним. Не є неочікуваним і той факт, що здебільшого Лондон діяв через інституції ЄС та НАТО, демонструючи свою підтримку Україні та не вдаючись до будь-яких важливих змін у власній внутрішній політиці безпеки.

Таким чином, українсько-російський конфлікт в першу чергу заторкнув політичні та безпекові інтереси Сполучених Штатів та сучасного лідера серед країн Західної Європи – Німеччину. Що ж стосується інших великих держав Західної Європи (наприклад, Франції, Великої Британії та Італії), то, на відміну від Берліну та Вашингтону, події на півдні та сході України не позиціонуються як загроза національній безпеці та зовнішній політиці цих країн, відтак їхня індивідуальна участь у розв'язанні конфлікту є помітно меншою, а трансформація зовнішньої політики та політики безпеки далека від принципових зрушень в цьому напрямку.

На відміну від більшості впливових країн Західної Європи, російська експансія в Україні справила значно більш суттєвий вплив на подальше формування зовнішньої політики та політики безпеки в державах Центральної та Східної Європи. Зокрема, певним чином потреба покращення військової спроможності, особливо в рамках умов, що склалися, відобразилася на безпековій стратегії Естонії. Окрім вже запланованих кроків у військовій сфері, що розглядаються як пріоритетні (йдеться, зокрема, про реформування добровольчої Ліги захисту, формування бригад сухопутних військ, оснащених найсучаснішою технікою, поглиблення інтеграції з командуванням та управлінням С-2 НАТО тощо), Естонія порушила питання про необхідність закупівлі протитанкових «Джевеленів» для закріплення власного військового потенціалу. Крім того, кількість учасників вищезгаданої Ліги захисту, функції якої полягають у взаємодії з професійними військовими та навчанні для участі в партизанській боротьбі в разі окупації частини або всієї території Естонії,

зросла в перший рік окупації Криму в середньому на 10% [22, с. 14]. У цілому ж слід сказати, що порушення безпекової ситуації в Україні для керівництва Естонії має доволі широкий контекст та своїми наслідками охоплює безпекову ситуацію й в Балтійському регіоні. Так, російська агресія щодо України в очах естонського політикуму похитнула стабільність безпеки в Північній Європі та поставила під сумнів фактор дієвості колективної безпеки регіональних країн-членів НАТО [23, с. 19].

Агресія Росії проти України змусила приділити велику увагу власному безпековому становищу наступну балтійську державу – Латвію. Оскільки ця держава є одночасно сучасним членом НАТО та ЄС та колишнім представником соціалістичного блоку, всередині країни існувало велике побоювання того, що Латвія опиниться на передовій в новому протистоянні між Сходом та Заходом по мірі того, як наростатимуть новітні імперські амбіції Росії на континенті. Відтак Рига закликала Північноатлантичний альянс посилити захист Балтійського регіону та всіляко підтримувала рішення США про розміщення власних збройних сил на латвійській території [23, с. 26].

До зменшення будь-якої залежності від Росії внаслідок її агресивних дій на території України вдалася й Литва. Зокрема, саме проблематика Криму та Донбасу вивела на якісно новий рівень розгляд питання про національну безпеку держави: так, у 2014 р. литовський парламент нарешті погодився на вливання додаткових асигнувань до національного бюджету для досягнення позначки в 0,9% ВВП витрат на оборону, що зрівняється з витратами Латвії на цю сферу державного забезпечення [24]. Суспільна реакція на українські події також стала доволі швидкою та красномовною: так само, як і в Естонії, після анексії Криму велика кількість представників цивільного населення долучилася до лав добровольчої організації «Союз стрільців Литви» [25]. Також починаючи з 2014 року Міністерство оборони Литви випускає друкований збірник-лікнеп з інструкціями для громадського суспільства, що містить правила поведінки на випадок військового втручання та визначає Росію як принципове джерело

загрози як самій Литві, так і її державам-сусідам [26]. Суттєво збільшилася й військова присутність Північноатлантичного альянсу на території Литви, що, безумовно, свідчить про зацікавленість НАТО в дотриманні безпекової стабільності в Балтійському регіоні.

Попри членство в ЄС та НАТО та наявність гарантій власній безпеці з їхнього боку, активізувало внутрішню політику безпеки Польща. Добре розуміючи наявність величезної кількості загроз, з якими доводиться стикатися на глобальному рівні найвпливовішим членам Альянсу та відтак усвідомлюючи сумнівність миттєвого захисту від зовнішніх втручань, Польща запровадила програму військової модернізації на суму близько 40 млрд. дол. США на найближчі десять років [27] та збільшила щорічні витрати на оборону до 2% ВВП починаючи з 2014 р. У перспективі ж керівництво держави запланувало поступово наростити витрати на оборону до 2,5% ВВП щорічно [28]. У ході переговорів між Польщею та США в 2017 р. було досягнуто згоди щодо закупівель Варшавою зенітно-ракетних комплексів «Петріот» на суму близько 8 млрд. дол. США, що також є важливим складником стратегії країни по стримуванню Росії [29]. Окрім ракетних озброєнь, принциповим для оборонної стратегії Польщі є закупівля авіації, як-от 96 винищувачів «Локхід Мартін Ф-16» за результатами відповідної угоди зі США [30]. Нарешті, Міністерство оборони Польщі замовило на заводі «Хута Сталова Воля» та в «Самсунг Техвін» 96 одиниць самохідних артилерійських установок «Краб» для забезпечення формувань, що відповідають за безпеку на Сувалкському коридорі, що є найбільш уразливою територією в разі зовнішнього втручання з боку Росії [31].

Говорячи про співпрацю щодо підтримки безпеки на європейському континенті та в справі стримування Росії, слід відзначити активну участь Польщі в лобіюванні посилення санкцій проти Москви в рамках самітів ЄС в липні – серпні 2014 р. (разом з Великою Британією та Румунією) та наполяганні на нарощуванні безпекових заходів в Європі з боку НАТО (разом з Румунією та

країнами Балтії) [23, с. 40].

Не буде безпідставним сказати, що окупація Криму та вторгнення російських військ на Донбас стало справжнім шоком для політикуму Чехії. Проте, як це не дивно, навіть пряме порушення міжнародного права та нехтування принципами європейської та євроатлантичної безпеки події на сході та півдні України не змогли зруйнувати доволі тепле відношення до РФ в цілому пласті чеських політичних еліт. Більше того, українсько-російське протистояння розділило політичні сили країни на умовні чотири групи, що обстоюють чотири полярно відмінні точки зору стосовно того, як саме має виглядати політика безпеки Чехії та на яких засадах мають будуватися відносини Праги з Києвом та Москвою з урахуванням подій 2014 року [23, с. 13]. Перша група – праві консерватори на чолі з колишнім міністром іноземних справ Чехії К.Шварценбергом – обстоюють своєчасність санкцій проти РФ та наполягають на наданні більш широкої військової та фінансової (за словами самого К.Шварценберга, «війна вимагає насамперед грошей, грошей та ще раз грошей» [32]) допомоги Україні. Крім того, праві переконані в необхідності перенесення безпекової та зовнішньополітичної стратегії Чехії на польські та балтійські рейки, а саме – долучитися до країн, що звертаються до серцевинних членів ЄС з вимогою приділення більшої уваги Росії як ключовій загрозі сучасній європейській безпеці в цілому. Другу групу складають представники сучасного чеського уряду на чолі з міністром закордонних справ Л.Заоралеком, переконання яких полягає в логічності долучення Чехії до сучасних тенденцій зовнішньої політики та політики безпеки Європейського союзу. Також саме цю групу можна назвати найбільш «пронімецькою», оскільки загальні переконання її представників у цілому дублюють позицію Німеччини щодо українсько-російського протистояння. Найбільш популярну думку щодо формування зовнішньої політики Чехії в контексті подій на континенті висловлює третя група на чолі з прем'єр-міністром Б.Соботкою: в даному випадку йдеться про пріоритет внутрішньоекономічної безпеки та

деструктивного впливу на неї антиросійських санкцій. Нарешті, існує і четверта група так званих «друзів Росії», однак найбільш впливовими наразі виступають «пронімецькі» сили та «сили прем'єр-міністра», між якими й точиться основна боротьба за формулювання сучасної концепції розбудови зовнішньої політики та політики безпеки Чеської республіки.

Безпосередньо українсько-російське протистояння зачіпає безпекові та політичні інтереси такої балканської країни, як Румунія. Так, можна виділити три основні напрямки, на яких після анексії Криму ґрунтується політика безпеки Бухаресту:

- 1) підтримка тісних зв'язків з Молдовою та докладання зусиль щодо утримання мішеневу в стратегічній орбіті Румунії;
- 2) розвиток безпекових та військових відносин зі США та Польщею;
- 3) продовження заходів щодо зменшення енергозалежності Румунії від Росії та диверсифікація енергетичних ресурсів Румунії [33].

Щодо першого напрямку, в рамках агресивної діяльності Росії на пострадянському просторі Румунію перш за все хвилює проблематика Молдови та Придністров'я. Із наявністю близько 1,400 російських та проросійських формувань на території невизнаної республіки, а також з тривалою військовою й фінансовою підтримкою Москвою Тирасполя, наростання російських геополітичних апетитів викликає серйозні побоювання в Бухаресті, коли мова йдеться про безпеку Румунії. Таким чином, будь-які провокації з боку Росії для розхитування політичної та безпекової ситуації в Молдові за допомогою придністровського анклаву може спричинити потрясіння на сході Румунії. З огляду на це, для політики безпеки Румунії є важливим зберегти Молдову в сфері свого впливу та навіть виступити її адвокатом в справах відносин з Європейським союзом. Адже всередині самої Молдови зараз дуже чисельним є населення, що прихильно ставиться до Росії, надаючи їй перевагу перед Європою в політичному та культурному плані, що в контексті подій 2014 р. в Україні є досить тривожним дзвінком для безпеки Румунії. Крім того, обсяг

торгового обміну між Молдовою та Росією є вищим за такий обсяг з ЄС (станом на 2014 р. цей обсяг складав 18,1 % [34, с. 5] та 4,6% [35] відповідно). Відтак Румунія та ЄС докладають спільних зусиль до політичної та торгівельної «європеїзації» Молдови для гарантії регіональної безпеки за допомогою таких інструментів, як надання безвізового режиму та укладення угоди про асоціацію з Європейським союзом.

Другим фактором сучасної політики безпеки Румунії є поживлення військової співпраці зі США та Польщею. По осі Бухарест – Вашингтон Румунія виділила такі складові співпраці у військовій сфері та сфері безпеки, як стратегічне положення Румунії в чорноморському басейні для заохочення військової присутності США та пропозиції співпраці щодо виведення військ з Афганістану (зокрема, щодо виведення контингенту з бази Манас в Киргизстані [36]). Вісь Бухарест – Варшава сформувалася завдяки наявності в Польщі та Румунії спільних стратегічних та безпекових інтересів, як-от завдяки спільності думок про те, що присутність військових формувань США на території Центральної та Східної Європи є запорукою гарантії національної безпеки держав регіону. Крім того, як і Польща, Румунія вбачає ключ до регіональної та національної безпеки в забезпеченні миру та стабільності на території країн, які становлять собою зону традиційних інтересів Росії – України та Молдови. Також об'єднання політичних та безпекових зусиль Румунії та Польщі може створити стратегічно важливий альянс від Балтійського до Чорного морів.

Третім фактором формування політики безпеки Румунії після 2014 р. є сфера енергетики та необхідність зменшення залежності від Росії в галузі споживання природних ресурсів. Цей процес, однак, є доволі повільним на даний момент, оскільки імпорт енергетичних ресурсів Румунії не є диверсифікованим. Відтак Румунія наразі продовжує залишатися залежною від російського газу, проте Бухарест все ще має ряд альтернатив для досягнення енергетичної незалежності від Москви. Так, серед альтернативних шляхів подальшої енергетичної політики Румунії – розробка запасів природного газу на румунському шельфі,

дослідження та розробка запасів у Чорному морі та співпраця зі своїми найближчими сусідами в сфері енергетики та торгівлі ресурсами. Другий варіант з трьох наявних енергетичних стратегій є справжнім безпековим викликом, адже розширення російської присутності в чорноморському басейні після анексії Криму ставить під загрозу плани Румунії щодо розробки природного газу на шельфі в Чорному морі.

Не можна забувати й про те, що анексія Криму має безпосередній вплив на безпеку та енергетичні інтереси Румунії в чорноморському басейні. Чорноморська безпека набула особливої ваги в зовнішній політиці та політиці безпеки Румунії зі вступом країни до НАТО в 2004 р. та до ЄС у 2007 р., а також привернула увагу об'єднаної Європи до Чорного моря [37]. Після анексії Криму співпраця Румунії з НАТО стала ще більш важливим складником зовнішньої політики Бухаресту з двох причин. У плані безпеки чорноморського басейну Бухарест має серйозні занепокоєння, по-перше, стосовно нарощування присутності російського військово-морського флоту в Криму та зокрема в Севастополі, який стараннями Москви остаточно перетворився на російську військову базу та, по-друге, стосовно невдалих спроб Росії нав'язати Одеській області формат чергової «народної республіки». Адже центр потенційної дестабілізації, місто Одеса, знаходиться усього в 170 км від Кишенева та у 200 км від румунського кордону [33].

Доволі двоякою позицією щодо подальшого формування державної безпеки та щодо риторики по впливу українсько-російського протистояння на загальну картину безпеки в євроатлантичному регіоні стала позиція Болгарії. Так, з одного боку Софія демонструє відданість принципам, на яких ґрунтується діяльність ЄС та НАТО, особливо стосовно їхніх практичних кроків по стримуванню РФ, а з іншого є зацікавленою в послабленні напруги та подальшій нормалізації між Москвою та державами-учасниками Євросоюзу та Альянсу. Враховуючи вельми глибоке проникнення Росії в різні сфери економіки Болгарії, внаслідок якого офіційна Софія фактично розривається між

дотриманням економічної стабільності та політичними зобов'язаннями перед ЄС, подібний «розділ думок» всередині керівництва країни є більш ніж закономірним. Так, ще в березні 2014 р. глава уряду Болгарії П.Орешанський висловив спротив необхідності запровадження санкцій проти Москви. Проте в подальшому міркування відносно європейських зобов'язань призвели до підключення Софії до практичної діяльності ЄС, спрямованої на стримування Росії. А вже у вересні 2014 р. новий уряд країни затвердив документ «Болгарія в НАТО та в європейській безпеці», що продемонстрував принципові зміни в політиці безпеки Болгарії в контексті ситуації, що склалася в Україні внаслідок дій Росії. Зокрема, цей документ визначив анексію Криму та військові дії РФ на Донбасі найбільшими загрозами миру та безпеці «з часів Другої світової війни» [38, с. 3]. Крім того, велику кількість засобів втручання в безпекове поле України, що застосовує Росія, було визначено як потенційно небезпечні для безпеки Болгарії (серед таких засобів, зокрема, відмічено економічну залежність та гібридну війну з застосуванням проросійських формувань «народного ополчення» та інформаційну війну). Серед загальних загроз безпеці країни підкреслено залежність Болгарії від військового впливу Росії, зокрема, за рахунок наявності та використання радянських озброєнь у військових силах держави. Великі побоювання викликають в Болгарії самі ідеї Росії щодо перекроювання повоєнних кордонів та імовірне сповзання світу в нову «холодну війну» внаслідок поправлення Москвою європейських цінностей та генерації заморожених конфліктів у Східній Європі [39]. Проте і зараз не можна відкидати ряд негативних факторів, що стримують Болгарію від формування власної політики безпеки як такої, що ґрунтується на відході від російського впливу. По-перше, проблемним питанням в цьому відношенні є економічна, і, зокрема, енергетична залежність Болгарії від Росії. По-друге, суттєвим фактором на формування монолітної зовнішньої політики та політики безпеки країни дещо ускладнюється розходженням думок політикуму та соціуму Болгарії щодо відносин з Москвою. Так, якщо на офіційному рівні керівництво

Болгарії відмічає українсько-російське протистояння як величезну загрозу європейській безпеці, на побутовому рівні все ще глибокими залишаються позитивні sentimenti щодо Росії, що тісно пов'язані з завершенням турецького панування в Болгарії в XIX ст. Тож публічні настрої все ще певною мірою визначає «цар – освободител» Олександр II. На політичному ж рівні визначальним може стати вже не російський вплив на історичному ґрунті, а німецький вплив на ґрунті політичному та безпековому: доволі часто зовнішньополітичні кроки щодо зовнішньої політики Болгарії віддзеркалюють зовнішньополітичну поведінку Німеччини в питаннях, що стосуються Чорноморського регіону та Балкан [23, с. 11].

Отже, в рамках безпекової ситуації, що склалася в Європі внаслідок російської агресії щодо України, найкращою лінією поведінки для НАТО є концентрація на традиційному для альянсу військовому аспекту власної діяльності та продумана співпраця з Європейським союзом. У практичному відношенні сучасні європейські сили територіальної оборони потребують більшої мобільності, ніж це було за часів «холодної війни». Однак в даному випадку проблема полягає в тому, що кількість військових формувань в європейських країнах-членах НАТО (особливо в країнах з невеликою територією) є занадто маленькою для виконання постійних військових та оборонних функцій. Вирішенням цієї проблеми, на нашу думку, може стати розвиток об'єднаних сил оборони, що є в такому разі найбільш прийнятним для всіх країн-членів Альянсу. Адже НАТО декларує військову співпрацю груп країн, яка базується на державному суверенітеті. Тож Альянсові необхідно бути здатним до практичної реалізації трьох задач, що їх, зокрема, декларує Стратегічна концепція НАТО 2010 р. – колективну безпеку, кризове врегулювання та безпеку, що ґрунтується на співробітництві [40, с. 7 – 8].

Список використаних джерел та літератури

1. Revitalizing NATO: Address by Secretary-General Rasmussen [Electronic

- Resource] – Mode of Access: <https://www.brookings.edu/events/revitalizing-nato-address-by-secretary-general-rasmussen/> (Last Access: July 3, 2017). – Title from the Screen.
2. Cordesman A. NATO and the Delicate Balance of Deterrence: Strategy Versus Burden Sharing /A.Cordesman. – February 7, 2017. – CSIS. – 47 p.
 3. Belkin P. NATO: Response to the Crisis in Ukraine and Security Concerns in Central and Eastern Europe /P.Belkin, D.Mix, S. Woehrel. – Congressional Research Service. – July 31, 2014. – 20 p.
 4. NATO's Readiness Action Plan. Fact Sheet. – May 2015. – 2 p.
 5. Developments in Security Policy: European and US Considerations Regarding the War in Ukraine [/M.Britz, M.Pankovski, L.Ohman]. – Swedish Defense University, 2016. – 62 p.
 6. Rasmussen Urged NATO Allies to Provide Ukraine with lethal Weapons [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://uawire.org/news/rasmussen-urged-nato-allies-to-provide-ukraine-with-lethal-weapons> (Last Access: July 3, 2017). – Title from the Screen.
 7. Oswald H. Ukraine Crisis and Transatlantic Security Relations: Causes for Reassessment of strategy and Partnership: Thesis / Holger M. Oswald. – Naval Postgraduate School. Monterey, California. – June 2016. – 89 p.
 8. Jean-Claude Juncker: Ukrainian Lessons [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://news.postimees.ee/2795554/jean-claude-juncker-ukrainian-lessons> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
 9. Obama B. Executive Order – Blocking Property of Certain Persons Contributing to the Situation in Ukraine [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/03/06/executive-order-blocking-property-certain-persons-contributing-situation> (Last Access: July 13, 2017). – Title from the Screen.
 10. Wozniak M. The Ukraine Crisis and Shift in US Foreign Policy /M.Wozniak // Interdisciplinary Political and Cultural Journal. – No. 2 (2016). – Vol. 18. –

P. 8 –102.

11. New Envoy Volker Says U.S. Considering Sending Arms to Ukraine [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.rferl.org/a/ukraine-volker-sending-arms-russia-conflict/28637079.html> (Last Access: August 1, 2017). – Title from the Screen.
12. Mathevon E. Turning East? French Involvement in Ukraine [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://euromaidanpress.com/2016/04/28/turning-east-french-involvement-in-ukraine/#arv1bdata> (Last Access: July 13, 2017). – Title from the Screen.
13. Tocci N. How Should Europe Respond to Russia? The Italian View [Electronic Resource] – Mode of Access: http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_italian_view353 (Last Access: July 13, 2017). – Title from the Screen.
14. Koeth W. Leadership Revised: How Did the Ukraine Crisis and the Annexation of Crimea Affirm Germany's Leading Role in EU Foreign Policy? / W. Koeth // Lithuanian Annual Strategic Review, 2015 – 2016. – Vol. 14. – P. 101–116.
15. Von Bremen M. Germany's Changing Baltic Policy. Competing Norms in German Foreign Policy in Light of the Ukraine Crisis. MA Thesis / Von Bremen Mikko. – University of Tartu, 2017. – 81 p.
16. Europe's New Political Engine. Germany's Role in the EU's Foreign and Security Policy [N. Helwig]. – FIIA Report 44. – Helsinki, 2016. – 221 p.
17. Palmer R. German and Polish Armies Agree to Closer Cooperation [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.thetrumpet.com/12195-german-and-polish-armies-agree-to-closer-cooperation> (Last Access: July 12, 2017). – Title from the Screen.
18. MNC NE Takes a New Course // Land Power Magazine. – Spring 2015. – Vol. 1, Issue 2. – P. 12–13.
19. NATO "Spearhead" Force deploys for first time, Exercise Noble Jump

- Underway [Electronic Resource]. – Mode of Access: http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_120512.htm (Last Access: July 12, 2017). – Title from the Screen.
- 20.UK Warns Europe on Defense as the US Looks Away [Electronic Resource]. – Mode of Access: <https://www.theguardian.com/uk/defence-and-security-blog/2012/nov/05/defence-nato-europe> (Last Access: July 12, 2017). – Title from the Screen.
- 21.Lendman S. NATO Summit. Day One [Electronic Resource]. – Mode of Access: <http://www.globalresearch.ca/nato-summit-day-one/5399596> (Last Access: July 12, 2017). – Title from the Screen.
- 22.Petersson M. European Defense Planning and the Ukraine Crisis. Two Contrasting Views /M. Petersson, A.Vosman// Focus Strategique. – June 2015. – No. 58. – Security Studies Center. – 32 p.
- 23.A Region Disunited? Central European Responses to the Russia – Ukraine Crisis [/J.Forbrig] – Europe Policy Paper 1/2015. – 46 p.
- 24.Lithuania to Boost Defense Spending Despite C.Bank Warning on Budget [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://in.reuters.com/article/lithuania-defence-idINL6N0PL3JL20140710> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
- 25.Brown J. Lithuanians Join Paramilitary Group to Counter Russian Threat [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://en.rfi.fr/europe/20170324-lithuania-riflemens-union> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
- 26.Brown J. Baltic Minutemen Fight Russian Foe [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.politico.eu/article/lithuanians-armed-with-patriotism-and-guns-defense-soviet-union/> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
- 27.Poland to Spend \$40 Bln on Military Modernization by 2022 [Electronic Resource] – Mode of Access:

- <https://sputniknews.com/military/201505201022346191/> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
28. Poland to Increase Defense Spending [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.thenews.pl/1/9/Artykul/304138,Poland-to-increase-defence-spending> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
29. Moskwa W. Poland Set to Buy Patriot Missile System as Trump Visits Warsaw [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-07-05/poland-agrees-to-buy-u-s-patriot-rockets-as-trump-visits-warsaw> (Last Access: July 9, 2017). – Title from the Screen.
30. Poland is Negotiating with the US About Buying Hundreds of F-16 [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://thaimilitaryandasianregion.wordpress.com/2017/01/13/poland-is-negotiating-with-the-us-about-buying-hundreds-of-f-16/> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
31. Krab Hotwitzers for the Polish Army [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.defence24.com/company/hsw-sa/article/krab-howitzers-for-the-polish-army> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
32. Karel Schwarzenberg: Europe's Fate is Being Determined in Ukraine [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.voxeurop.eu/en/content/blog/4899140-europe-s-fate-being-determined-ukraine> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
33. Romania Reacts to the Ukraine Crisis [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://worldview.stratfor.com/article/romania-reacts-ukraine-crisis> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
34. Popa A. Moldova and Russia: Between Trade Relations and Economic Dependence /A.Popa. – Chisinau, April 2015. – 24 p.
35. Trade Relations Between the Republic of Moldova and the EU [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://dcfta.md/eng/trade-relations-between-the->

- republic-of-moldova-and-the-eu (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
36. Carberry S. Romanian Hub Used by U.S. Military is in a Strategic Location [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.npr.org/2014/09/05/345997414/romanian-transit-hub-used-by-u-s-military-is-in-strategic-location> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
37. Baggiani G. The Role of Romania on the Background of the Ukrainian Crisis [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.osservatorioanalitico.com/?p=6622> (Last Access: July 14, 2017). – Title from the Screen.
38. Bulgaria in NATO and in European Defense 2020. – Sofia, 2 September 2014. – 16 p.
39. Шевченко Н. Започна ли новата студена война? – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bg.rbth.com/world/2017/04/26/zapochna-li-novata-studena-voyna_750516 (дата звернення: 13 липня 2017 р.) – Назва з екрану.
40. Strategic Concept for the Defense and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. Active Engagement, Modern Defense. Adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon, 19 – 20 November, 2010. – 36 p.

REFERENCES

1. *Revitalizing NATO: Address by Secretary-General Rasmussen* (2014) [Online] Available from: <https://www.brookings.edu/events/revitalizing-nato-address-by-secretary-general-rasmussen/> (Accessed July 3, 2017).
2. CORDESMAN, A. (2017) *NATO and the Delicate Balance of Deterrence: Strategy Versus Burden Sharing*. Washington, D.C.: CSIS.
3. BELKIN, P., MIX, D. and WOEHREL, S. (2014) *NATO: Response to the*

- Crisis in Ukraine and Security Concerns in Central and Eastern Europe.* Washington, D.C.: Congressional Research Service.
4. *NATO's Readiness Action Plan. Fact Sheet* (2015). Public Diplomacy Division.
 5. BRITZ, M., PANKOVSKI, M. and OHMAN, L. (ed.) (2016) *Developments in Security Policy: European and US Considerations Regarding the War in Ukraine*. Stockholm: Swedish Defense University.
 6. *Rasmussen Urged NATO Allies to Provide Ukraine with lethal Weapons* (2017) [Online] Available from: <https://uawire.org/news/rasmussen-urged-nato-allies-to-provide-ukraine-with-lethal-weapons> (Accessed July 3, 2017).
 7. OSWALD, H. (2016) *Ukraine Crisis and Transatlantic Security Relations: Causes for Reassessment of strategy and Partnership*. Unpublished Thesis (PhD), Naval Postgraduate School.
 8. *Jean-Claude Juncker: Ukrainian Lessons* (2014) [Online] Available from: <http://news.postimees.ee/2795554/jean-claude-juncker-ukrainian-lessons> (Accessed July 14, 2017).
 9. OBAMA, B. *Executive Order – Blocking Property of Certain Persons Contributing to the Situation in Ukraine* (2014) [Online] Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/03/06/executive-order-blocking-property-certain-persons-contributing-situation> (Accessed July 13, 2017).
 10. WOZNIAK, M. (2016) The Ukraine Crisis and Shift in US Foreign Policy. *Interdisciplinary Political and Cultural Journal*. No. 2 Vol. 18. P. 87–102.
 11. *New Envoy Volker Says U.S. Considering Sending Arms to Ukraine* (2017) [Online] Available from: <https://www.rferl.org/a/ukraine-volker-sending-arms-russia-conflict/28637079.html> (Accessed August 1, 2017).
 12. MATHEVON, E. (2016) *Turning East? French Involvement in Ukraine* [Online] Available from: <http://euromaidanpress.com/2016/04/28/turning-east-french-involvement-in-ukraine/#arv1bdata> (Accessed July 13, 2017).

13. TOCCI, N. (2014) How Should Europe Respond to Russia? The Italian View [Online] Available from: http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_italian_view353 (Accessed July 13, 2017).
14. KOETH, W. (2015 – 2016) Leadership Revised: How Did the Ukraine Crisis and the Annexation of Crimea Affirm Germany's Leading Role in EU Foreign Policy? *Lithuanian Annual Strategic Review*. Vol. 14. P. 101 – 116.
15. VON BREMEN, M. (2017) *Germany's Changing Baltic Policy. Competing Norms in German Foreign Policy in Light of the Ukraine Crisis*. Unpublished MA Thesis, University of Tartu.
16. HELWIG, N. (ed.) (2016) *Europe's New Political Engine. Germany's Role in the EU's Foreign and Security Policy. FIIA Report 44*. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs.
17. PALMER, R. (2014) *German and Polish Armies Agree to Closer Cooperation* [Online] Available from: <https://www.thetrumpet.com/12195-german-and-polish-armies-agree-to-closer-cooperation> (Accessed July 12, 2017).
18. MNC NE Takes a New Course (2015). *Land Power Magazine*. Vol. 1, Issue 2. P. 12–13.
19. NATO "Spearhead" Force deploys for first time, Exercise Noble Jump Underway [Online] Available from: http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_120512.htm (Accessed July 12, 2017).
20. UK Warns Europe on Defense as the US Looks Away [Online] Available from: <https://www.theguardian.com/uk/defence-and-security-blog/2012/nov/05/defence-nato-europe> (Accessed: July 12, 2017).
21. LENDMAN, S. *NATO Summit. Day One* [Online] Available from: <http://www.globalresearch.ca/nato-summit-day-one/5399596> (Accessed: July 12, 2017).
22. PETERSSON, M., VOSMAN, A. (2015) *European Defense Planning and the*

Ukraine Crisis. Two Contrasting Views. Focus Strategique. No. 58. Paris: Security Studies Center.

- 23.FORBRIG, J. (ed.) (2015) *A Region Disunited? Central European Responses to the Russia – Ukraine Crisis. Europe Policy Paper 1/2015.* Washington, D.C.: The German Marshall Fund of the United States.
- 24.*Lithuania to Boost Defense Spending Despite C.Bank Warning on Budget* (2014) [Online] Available from: <http://in.reuters.com/article/lithuania-defence-idINL6N0PL3JL20140710> (Accessed July 14, 2017).
- 25.BROWN, J. *Lithuanians Join Paramilitary Group to Counter Russian Threat* (2017) [Online] Available from: <http://en.rfi.fr/europe/20170324-lithuania-riflemens-union> (Accessed July 14, 2017).
- 26.BROWN, J. *Baltic Minutemen Fight Russian Foe* [Online] Available from: <http://www.politico.eu/article/lithuanians-armed-with-patriotism-and-guns-defense-soviet-union/> (Accessed July 14, 2017).
- 27.*Poland to Spend \$40 Bln on Military Modernization by 2022* [Online] Available from: <https://sputniknews.com/military/201505201022346191/> (Accessed July 14, 2017).
- 28.*Poland to Increase Defense Spending* [Online] Available from: <http://www.thenews.pl/1/9/Artykul/304138,Poland-to-increase-defence-spending> (Accessed July 14, 2017).
- 29.MOSKWA, W. (2017) *Poland Set to Buy Patriot Missile System as Trump Visits Warsaw* [Online] Available from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-07-05/poland-agrees-to-buy-u-s-patriot-rockets-as-trump-visits-warsaw> (Accessed July 9, 2017).
- 30.*Poland is Negotiating with the US About Buying Hundreds of F-16* (2017) [Online] Available from: <https://thaimilitaryandasianregion.wordpress.com/2017/01/13/poland-is-negotiating-with-the-us-about-buying-hundreds-of-f-16/> (Accessed July 14, 2017).

31. *Krab Howitzers for the Polish Army* (2016) [Online] Available from: <http://www.defence24.com/company/hsw-sa/article/krab-howitzers-for-the-polish-army> (Accessed July 14, 2017).
32. *Karel Schwarzenberg: Europe's Fate is Being Determined in Ukraine* (2015) [Online] Available from: <http://www.voxeurop.eu/en/content/blog/4899140-europe-s-fate-being-determined-ukraine> (Accessed July 14, 2017).
33. *Romania Reacts to the Ukraine Crisis* [Online] Available from: <https://worldview.stratfor.com/article/romania-reacts-ukraine-crisis> (Accessed July 14, 2017).
34. POPA, A. (2015) *Moldova and Russia: Between Trade Relations and Economic Dependence*. Chisinau: Soros – Moldova.
35. *Trade Relations Between the Republic of Moldova and the EU* (2014) [Online] Available from: <http://dcfta.md/eng/trade-relations-between-the-republic-of-moldova-and-the-eu> (Accessed July 14, 2017).
36. CARBERRY, S. (2014) *Romanian Hub Used by U.S. Military is in a Strategic Location* [Online] Available from: <http://www.npr.org/2014/09/05/345997414/romanian-transit-hub-used-by-u-s-military-is-in-strategic-location> (Accessed July 14, 2017).
37. BAGGIANI, G. (2016) *The Role of Romania on the Background of the Ukrainian Crisis* [Online] Available from: <http://www.osservatorioanalitico.com/?p=6622> (Accessed July 14, 2017).
38. *Bulgaria in NATO and in European Defense 2020* (2014). Sofia: Cabinet of Ministers.
39. SHEVCHENKO, N. (2017) *Zapochna li novata stydena vojna?* [Online] Available from: https://bg.rbth.com/world/2017/04/26/zapochna-li-novata-ctudena-voyna_750516 (Accessed July 13, 2017)
40. *Strategic Concept for the Defense and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization. Active Engagement, Modern Defense*. (2010) Lisbon: Strategic Concept.

Galyna Mingazutdinova

PhD (history),

Historian of the Research Department

(history department),

Taras Shevchenko

National University of Kyiv

THE EUROPEAN MILITARY AND SECURITY POLICY TRANSFORMATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE “UKRAINE CRISIS” OF 2014

***Abstract.** The article touches upon the impact of the Russian aggression in Crimea and in Donbas region in 2014 on the European countries', as well as the EU and NATO's revision of their respective military and security policy. The role of the Russia-Ukraine conflict in strengthening the North Atlantic Treaty Organization's contemporary position in Europe has been unfolded. The divergence of the foreign and security policy intercourse of the European states caused by geography, history and military factors has been analyzed. Thus, the article reveals the Central and East Europe's rising focus on the Russian aggression in Ukraine and the impact thereof on shaping the subregional security policy. On the other hand, the states of West Europe pay way less attention to considering the conflict as an element of their security strategy. However, a series of divergences does exist within the East and Central European political elite when it comes to determination of their respective countries' situation in the contemporary security map of the continent within the framework of the so-called "Ukraine crisis". For instance, one can distinguish Bulgaria and Czech Republic as black sheep of the post-socialistic Europe when it comes to the general security and political course of the East and Center when it comes to the Ukrainian issue. The article as well shapes the background and the essence of Germany's leading role in the common foreign and security policy of the EU. It is concluded that NATO should concentrate on its traditional military activity*

aspect and thoughtfully cooperate with the EU to succeed in resolving issues of the European collective security.

Key words: *Crimea, Donbas region, Europe, security, NATO, the EU, defense.*